

Regeringscommissaris seksueel
grensoverschrijdend gedrag en
seksueel geweld

>Retouradres Postbus 16375 2500 XP Den Haag
De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Regeringscommissaris
seksueel
grensoverschrijdend gedrag
en seksueel geweld**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 XP Den Haag
www.rcgog.nl

Onze referentie
33214262

Bijlagen
0

Datum 27 juni 2022
Betreft Reflectie bij contouren nationaal actieplan seksueel grensoverschrijdend
gedrag en seksueel geweld

U heeft vandaag de contouren van het nationaal actieplan seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld ontvangen van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, en de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Als regeringscommissaris heb ik de opdracht bij de totstandkoming en uitvoering van dit plan het kabinet gevraagd en ongevraagd te adviseren, en een maatschappelijk gesprek aan te jagen. Mijn advies over de contouren van het nationaal actieplan wil ik bij dezen ook delen met uw Kamer. Daarnaast wil ik ook schetsen hoe ik van plan ben invulling te geven aan mijn opdracht, en u mijn observaties over de eerste maanden en de stand van zaken geven.

Opdracht

Ik ben in april aangesteld met een opdracht die in twee delen uiteen valt. Het eerste deel is te adviseren over het nationaal actieplan seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld, en dus over de aanpak en datgene wat daarvoor geregeld moet worden. Het tweede deel is het zijn van een boegbeeld om het maatschappelijk gesprek aan te jagen, zodat er een cultuurverandering kan plaatsvinden. Ik kijk naar seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld op alle plekken waar dat voorkomt: thuis, op werk, op straat, binnen verenigingen, etc. Vaak gaat aan seksueel grensoverschrijdend gedrag ander grensoverschrijdend gedrag vooraf. Mijn eerste observaties van deze maanden zijn de basis voor mijn reflectie op de contouren van het nationaal actieplan, en daarmee zeker geen eindoordeel.

Deel 1: de aanpak

Het eerste deel van mijn opdracht is zowel gericht op de overheid als alle andere instanties en organisaties die bij seksueel grensoverschrijdend gedrag betrokken zijn, en heeft als doel dat het geheel van systemen, instanties, normen en processen zorgt voor tijdig signaleren, voorkomen en stoppen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, zorgt dat slachtoffers gesteund en geholpen worden, en zorgt dat eventuele daders de consequenties ondervinden van hun gedrag. Dit alles in een zorgvuldig proces. Ik zie het als mijn taak hier te signaleren en agenderen wat daarvoor nodig is, en met adviezen en concrete (hulp)middelen bij te dragen aan een oplossing.

Al vanaf de aankondiging van mijn aanstelling ben ik veelvuldig benaderd: slachtoffers/melders vragen om hulp omdat ze soms er op geen enkele andere manier uitkomen of omdat zij nogmaals hun verhaal willen delen, in de hoop dat niemand anders mee hoeft te maken wat zij hebben meegemaakt. Ervarensdeskundigen bieden hun expertise en hulp aan. Betrokken partijen in het veld willen graag meewerken en hun expertise aanbieden. Werkgevers denken graag mee, maar vragen zich soms ook af wat er nu precies van hen verwacht wordt. Internationale organisaties zijn nieuwsgierig naar deze nieuwe Nederlandse aanpak. We hebben geprobeerd zo veel mogelijk mensen al te spreken en zullen dat ook de komende tijd nog doen.

Ik heb een aantal startbijeenkomsten georganiseerd, zowel met de ministeries, als met verschillende partners uit het veld. Ik heb ook met een aantal sectoren series gesprekken gevoerd om een specifieke aanpak te ontwikkelen of verder te brengen dan wel om de stand van zaken te verkennen. Ook zijn we op verzoek op verschillende plekken geweest om over deze problematiek te praten of inleidingen te houden.

Mijn belangrijkste observatie is: er moet nog veel gebeuren. Op alle onderdelen van de aanpak van grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld moeten zaken (beter) geregeld worden. Daarmee wil ik zeker niet zeggen dat er niets gebeurt, maar soms is het nog te weinig, of te versnipperd, of moeilijk vindbaar, of onvoldoende effectief.

Om drie voorbeelden te noemen: aan preventieve interventies tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag is geen gebrek. Maar in het grote aanbod is het voor scholen moeilijk om de weg te vinden naar effectieve interventies, en om deze vervolgens ook op de juiste manier in te zetten – goed ingebed in het bredere curriculum, met genoeg blijvende aandacht. Waarmee we het risico lopen dat kostbare onderwijstijd besteed wordt aan iets dat geen, of soms een averechts, effect blijkt te hebben.

Een tweede voorbeeld is onderzoek: het is een vanzelfsprekende reflex, een misstand komt aan het licht, iemand meldt grensoverschrijdend gedrag meegemaakt te hebben, en een betrokken organisatie stelt een onderzoek in. Maar wat we zien is dat onderzoek niet altijd bijdraagt aan een oplossing of zelfs onderdeel van het probleem wordt als niet de juiste stappen worden gevolgd. ER zijn grote kwaliteitsverschillen bij de gehouden onderzoeken.

Een derde voorbeeld is de inzet van vertrouwenspersonen. Die zijn er nog lang niet op alle werkplekken en vaak hebben ze onvoldoende ruimte en mogelijkheden om hun taak goed uit te voeren.

Deel 2: Maatschappelijk gesprek

Het tweede deel van mijn opdracht gaat de hele samenleving aan en is gericht op het doorbreken van "oude" patronen en machtsmechanismen. Seksueel grensoverschrijdend gedrag is een eeuwenoud, wereldwijd, hardnekkig en veel voorkomend maatschappelijk probleem. En toch hebben we het lange tijd behandeld als een exces, de uitzondering. Wat ons met #metoo, en ook de afgelopen periode, steeds helderder voor ogen is komen te staan is dat seksueel grensoverschrijdend gedrag géén uitzondering is, maar, helaas, onderdeel van

onze cultuur. Het komt voort uit machtsverschillen, hoe we kijken naar rolpatronen en deels ook als gevolg van hoe onze arbeidsmarkt en de samenleving is ingericht. En de effecten zijn ook enorm, vele slachtoffers houden er lang, niet zelden hun hele leven, last van.

Het is mijn doel samen met de media, met boegbeelden, en eigenlijk met iedereen een gesprek op te starten dat niet meer mag stoppen. Dat gesprek moet overal worden gevoerd: aan de keukentafel, op de werkvloer en in de media. We zullen het met elkaar moeten hebben over hoe we met respect voor elkaars grenzen met elkaar willen omgaan. Ik hoop dat dit gesprek nieuwe, gedeelde normen zal opleveren over wat wel of niet kan. Die normen en waarden zijn continu in beweging. Het zal leiden tot veranderende inzichten over wat nodig is om bijvoorbeeld een veilige omgeving te garanderen, thuis, op het werk, in de vereniging of op straat en hoever de verantwoordelijkheid van bijvoorbeeld de werkgevers reikt. Daarbij heb ik vanaf het begin aangegeven het belangrijk te vinden om ook de omstanders (in principe wij allemaal) te betrekken. Want soms staan we erbij, signaleren dat er iets niet in orde is en doen dan toch vervolgens niets of kijken weg. Ook dat patroon willen we doorbreken. Ik hoop de komende jaren een stevige basis hiervoor te leggen, zodat het gesprek niet meer ophoudt en niet meer afhankelijk is van incidenten.

Reflectie op het nationaal actieplan

Ik ben om bovenstaande reden blij dat het nationaal actieplan zo nadrukkelijk inzet op cultuurverandering. Het kabinet ziet het als zijn taak de samenleving te veranderen, zodat 'iedereen op een prettige en respectvolle manier met elkaar kan omgaan en iedereen zich veilig voelt'. Dit is nodig, want zonder cultuurverandering zal seksueel grensoverschrijdend gedrag niet worden teruggedrongen.

Om dit te bereiken zet het kabinet ook in op nieuw beleid en verbetering van bestaand beleid: bijvoorbeeld in het scherper normeren wat er van organisaties, van werkgevers, en zorginstellingen tot verenigingen en overheidsinstanties, verwacht mag worden in het tegengaan van grensoverschrijdend gedrag. Bovendien zullen zij hiertoe ook in staat gesteld moeten worden, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van een goede meldstructuur en het bewerkstelligen van adequate en effectieve hulp aan slachtoffers.

Kortom, in het ingrijpen in de héle aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld, van preventie en voorlichting, tot aan het hulpverlening van slachtoffers en berechting en behandeling van daders. Een enorme ambitie, maar een noodzakelijke. Een ambitie die ook geen moment te vroeg komt. De afgelopen maanden heb ik al kunnen zien hoeveel er nodig is, willen wij seksueel grensoverschrijdend gedrag kunnen terugdringen en de nasleep voor slachtoffers zo beperkt mogelijk houden.

Zo'n ambitie – een cultuurverandering én een ingrijpend veranderde aanpak - is natuurlijk niet van vandaag op morgen gerealiseerd. Sterker nog, alleen al het goed uitdenken wat, precies, de doelen en beoogde resultaten zijn, en hoe die te realiseren kost tijd. De afgelopen maanden hebben de verantwoordelijke ministeries gewerkt aan de contouren die er nu liggen. Ik wil mijn waardering uitspreken voor de voortvarende wijze waarop de ministeries hiermee aan de slag zijn gegaan. Dit heb ik van dichtbij mee kunnen maken, en ik ben dan ook

tevreden met hoe mijn inbreng en die van andere deskundigen hierbij vanaf het begin is meegenomen.

Het is ook logisch dat hier nu nog contouren liggen en geen volledig gedetailleerd plan: ik breng graag in herinnering hoe vaak het de afgelopen periode is gegaan met te snelle, ondoordachte beleidsvorming waarbij te weinig aandacht is voor uitvoerbaarheid. Hoewel ik als geen ander de urgentie voel seksueel grensoverschrijdend gedrag uit onze samenleving te bannen, zal ik er waar nodig – ook bij uw Kamer – op aandringen aan deze aspecten aandacht te besteden, óók als het tijd kost. Met een aanpak die op papier klopt maar in de praktijk niet werkt is geen slachtoffer geholpen.

Overigens is het belangrijk ons te realiseren dat seksueel grensoverschrijdend gedrag vaak de laatste stap is in grensoverschrijdend gedrag dat ook andere vormen kent, zoals pesten, intimideren, kleineren, onder druk zetten etc. Ook is het belangrijk kennis te nemen van positieve effecten van andere maatregelen en ontwikkelingen. Zo weten we inmiddels dat er bij een diverse en inclusieve werkomgeving minder sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Een aanpak gericht op diversiteit op de werkvloer helpt dus. Ook is de context van de omgeving waarin machtsmisbruik kan voorkomen relevant. Zo geven onderzoeken aan dat als er meer onzekerheid is bij betrokkenen de risico's groter zijn. Dit kan bijvoorbeeld zijn bij sectoren waar een grote flexibele schil is of in instabiele thuissituaties.

De in de brief geschetste contouren geven een beeld van de richting die het kabinet op wil. De komende maanden werkt het kabinet met de adviezen van mij en mijn team en met veel hulp van betrokkenen deze contouren uit tot een ambitieus, concreet, effectief en uitvoerbaar plan. En ook in de jaren daarna zal waarschijnlijk blijken dat méér nodig is. Het plan blijft in ontwikkeling. Ook daar wil ik scherp op zijn: de contouren, en straks ook het actieplan, zijn de start van een groeiend plan – net als mijn observaties erover óók een start zijn op basis van mijn eerste inzichten na een korte periode als regeringscommissaris.

Vooruitblik

Ik wil de komende periode mijn opdracht als volgt invullen:

- Ik ga door met het kritisch meedenken en -praten over de invulling van het plan, met als kompas genoemde maatstaven;
- Ik wil met hulp van ambassadeurs het maatschappelijk gesprek, steeds blijven voeden en verder brengen – dat gesprek mag niet meer stoppen en moet overal gevoerd worden;
- Ik wil de vele partijen en signalen die bij mij binnenkomen aan elkaar verbinden en aan het nationaal actieplan: ik signaleer namelijk nu al een grote behoefte aan meer overzicht en samenhang in een groot aanbod aan initiatieven. Ik denk hierbij aan het brengen van overzicht in effectieve preventiestrategieën, zowel maatschappijbreed als in het onderwijs, en zowel dader- als slachtoffergericht; het beter organiseren van een meldstructuur en het helpen ontwikkelen van een dekkend, tijdig en passend hulpaanbod voor wie seksueel geweld heeft meegemaakt.
- Ik wil eraan bijdragen dat er concrete (hulp)middelen zijn voor allen die te maken kunnen hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag, te beginnen bij organisaties en in het bijzonder werkgevers. Ik signaleer dat

er veel bereidheid is iets te doen, maar dat er nog veel vragen leven over wat dat dan is. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan goede kaders voor onderzoek naar grensoverschrijdend gedrag in organisaties.

Onze referentie

- Ik wil stimuleren dat er meer onderzoek komt naar mechanismen achter seksueel geweld, en motieven achter seksueel grensoverschrijdend gedrag bij plegers.
- Voor dit alles zal ik vanaf het najaar periodiek expert meetings organiseren.

Tot slot

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is enorm schadelijk voor iedereen die het meemaakt. Slachtoffers ondervinden vaak hun hele leven de gevolgen ervan. Het is schadelijk voor onze hele maatschappij. Het is iets dat ons allen aangaat. Het is goed dat het kabinet hiervan zo'n prioriteit maakt. De ambitie is groot, dus de lat ligt hoog. U mag van mij verwachten dat ik die lat bewaak.

De regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld,

Mariëtte Hamer